

Stowarzyszenie Ławników Polskich

01-401 Warszawa, ul. Górczewska 84/86 lok. 9

e-mail: stow.lawnikow.polskich@gmail.com

tel. 691 032 467, 514 603 697

Numer KRS: 0000777068 NIP: 6312684767

SLP Nr 10/2024 r

Warszawa, dnia 10 czerwca 2024r.

Pan
Adam Bodnar
Minister Sprawiedliwości

Szanowny Panie Ministrze,

Z wielkim zainteresowaniem wysłuchaliśmy deklaracji Ministra Sprawiedliwości Pana Adama Bodnara na spotkaniu w dniu 3.04.2024 r. w zakresie uruchomienia kampanii promującej funkcję ławnika i jego aktywnej roli we właściwym sprawowaniu władzy sądowniczej w naszym Państwie. Wyrazamy głęboką wolę uczestniczenia w tej kampanii, gdyż jak zasygnalizowaliśmy podczas wspomnianego spotkania, ważne jest między innymi, uroczyste podkreślenie powołania na funkcję ławnika – określona oprawa, jego szkolenie, podkreślanie udziału ławników w publicznym komunikowaniu wyroków, współdziałanie między Radami Miasta, które powołują ławników a Prezesami Sądów, itd.. Prosimy o włączenie się do uroczystych obchodów Dnia Ławnika w dniu 19.07.2024 r., które odbędą się w sali sesyjnej we Wrocławiu. W imieniu własnym i Rady Miasta Wrocław przesyłamy zaproszenie.

Zarząd Główny Stowarzyszenia Ławników Polskich przedstawia postulaty dotyczące rozszerzenia spraw rozpatrywanych przez sądy w pierwszej instancji w składzie jednego sędziego i dwóch ławników oraz dotyczące szeregu istotnych dla prawidłowego funkcjonowania instytucji ławnika w wymiarze sprawiedliwości, w szczególności w zakresie rekompensat, obowiązkowych szkoleń, kryteriów wyboru ławników, stworzenia warunków do działalności Rad Ławniczych.

POSTULATY

1. Poszerzenie udziału czynnika społecznego przy rozpoznawaniu spraw karnych oraz spraw rozpoznawanych w postępowaniu cywilnym z zakresu prawa pracy i stosunków rodzinnych poprzez:

- zmianę ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1550 z późn. zm.), poprzez wprowadzenie nowego brzmienia przepisu art. 47 § 2 k.p.c. propozycja:

- *„art. 47 § 2. W pierwszej instancji sąd w składzie jednego sędziego jako przewodniczącego i dwóch ławników rozpoznaje sprawy:*

- 1) *z zakresu prawa pracy,*
- 2) *ze stosunków rodzinnych, z wyjątkiem spraw o alimenty.*”

- zmianę ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 37 z późn. zm.), poprzez wprowadzenie nowego brzmienia art. 28 k.p.k.

propozycja:

„art. 28 § 1. Na rozprawie głównej sąd orzeka w składzie jednego sędziego i dwóch ławników, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Sędzia ma prawa i obowiązki przewodniczącego”.

§ 2. Ze względu na szczególną zawilgość sprawy lub jej wagę sąd pierwszej instancji może postanowić o rozpoznaniu jej w składzie trzech sędziów.

§ 3. W sprawach o przestępstwa, za które ustawa przewiduje karę dożywotniego pozbawienia wolności, sąd orzeka w składzie dwóch sędziów i trzech ławników.”

Proponowane zmiany zwiększą udział czynnika społecznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości, bowiem to również ławnicy swoim doświadczeniem życiowym służą społeczeństwu w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Ocena przez ławników spraw rozpatrywanych z punktu widzenia doświadczenia życiowego, zawodowego oraz sprawiedliwości społecznej stanowi również gwarancję respektowania praw suwerena wynikających z Konstytucji RP.

Ławnicy reprezentują suwerena, a kierując się zasadami praworządności, sprawiedliwości, obiektywizmu, uczciwości i godności, stoją na straży przestrzegania prawa i niezawisłości sądu. Dotychczasowe ograniczenia czynnika społecznego w sądach pozostają w rażącej sprzeczności z ideą demokratycznego społeczeństwa obywatelskiego.

Zgodnie z zapisem w preambule Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Polska jest krajem suwerennym i demokratycznym, ale zdaniem ławników, dotychczas prowadzona polityka zamiast umacniać rolę czynnika społecznego w wymiarze sprawiedliwości, w wielu przypadkach ograniczała rolę czynnika społecznego, pozbawiając tym samym obywateli swojej reprezentacji w wymiarze sprawiedliwości. **Ograniczenie ławnikom możliwości sprawowania swoich funkcji** podczas niedawnej pandemii COVID 19 – **co uczyniono z niezwykłą gorliwością**, jest tego aż nazbyt widocznym efektem.

W wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 29 listopada 2005 r., (P 16/04, OTK-A 2005, nr 10, poz. 119), na tle analizy przepisu art. 182 Konstytucji RPznaczono, że za niedopuszczalne należy uznać zarówno całkowite wyłączenie obywateli ze sprawowania wymiaru sprawiedliwości, jak i takie zawężenie ich udziału, które sprawi, że będzie on miał zakres jedynie symboliczny. Z takim, symbolicznym zakresem udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości mamy zaś obecnie do czynienia.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o Urzędzie Sądów Powszechnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 334 z późn. zm.), ławnicy pochodzą z wyboru, i są czynnikiem demokratyzującym sądy i realizacją zasady suwerenności narodu w sferze władzy sądowniczej. W postępowaniu sądowym ławnicy reprezentują różnorodne grupy społeczne i zawodowe, przeciętnych obywateli z ich doświadczeniem życiowym oraz zawodowym, co stwarza możliwość kolegiального rozstrzygnięcia na podstawie konfrontacji fachowego i społecznego punktu widzenia, taki tryb zabezpiecza organy wymiaru sprawiedliwości przed izolacją i wyobcowaniem, gdyż realizacja zapisanych norm prawnych często przebiega w sposób niekonwencjonalny, nieznanym sędziemu.

Dzięki udziałowi ławników sąd z jednej strony ma warunki sprzyjające orzekaniu w ściślejszym kontakcie z opinią publiczną, a z drugiej – ma swoich przedstawicieli i rzeczników ułatwiających oddziaływanie wychowawcze, edukacyjne i informacyjne na społeczeństwo, co będzie mieć duży wpływ na poprawę wizerunku wymiaru sprawiedliwości.

Rola ławnika sądowego jest niedoceniana w wymiarze sprawiedliwości. Pomimo braku wielu uregulowań dotyczących statusu ławnika, jest niezmiernie ważna, przybliża obywatelom zasady funkcjonowania oraz organizację sądów powszechnych.

Przepis art. 182 Konstytucji RP stanowi, że udział obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości określa ustawa. Konstytucja RP przewiduje więc udział ławników w orzekaniu, pozostawiając jednak ustawodawcy określenie zakresu, w jakim obywatele uczestniczą w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. W sprawach karnych, w art. 3 k.p.k. wskazano, że w granicach określonych w ustawie postępowanie karne odbywa się z udziałem czynnika społecznego. Natomiast art. 4 prawa o urzędzie sądów powszechnych stanowi, że w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości obywatele biorą udział przez uczestnictwo ławników w rozpoznawaniu spraw przed sądem pierwszej instancji, chyba że ustawy stanowią inaczej.

Obecnie, po nowelizacji Kodeksu postępowania karnego ustawą z 15. 03. 2007 r. (Dz.U. poz. 766), udział ławników w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości został znacznie ograniczony, co spotkało się w doktrynie z krytyką por. D. Świecki [w:] B. Augustyniak, K. Eichstaedt, M. Kurowski, D. Świecki, Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom I. Art. 1–424, wyd. VII, Warszawa 2024, art. 28 i przywołana tam literatura]. Stąd zasadnym jest postulat zmiany art. 28 k.p.k. o treści jak wyżej.

Podobnie, w sprawach cywilnych, nie ma żadnych podstaw do obecnie istniejącej dywersyfikacji spraw z zakresu prawa pracy oraz stosunków rodzinnych, gdzie część z nich rozpoznawanych jest bez udziału ławników. Czego przykładem jest wykluczenie ławników z orzekania na przykład w sprawach alimentacyjnych, podczas których doświadczenie życiowe jest niezbędne i konieczne.

Ich spojrzenie na słuszność wyroku ma zaś istotne znaczenie [por. P. Pawlak, M. Sidor, Celowość utrzymania odrębności w postępowaniach z zakresu prawa pracy, „Internetowy Przegląd Prawniczy TBSP UJ” 2017/1, s. 33]. Tak, jak sędziowie, ponoszą oni ciężar wydania trafnego rozstrzygnięcia [tak: C. Kulesza, Udział czynnika społecznego w orzekaniu w perspektywie historyczno – prawno, porównawczej, „Białostockie Studia Prawnicze” 2016/21, s. 64].

2. Uważamy, że **rekompensata** za udział w sesjach, naradach nad wyrokiem, udział w posiedzeniach rad ławniczych, jaką otrzymują ławnicy powinna obejmować również **czas poświęcony przez ławnika na zapoznanie się z aktami sprawy** przed naradami nad wyrokiem oraz za udział w szkoleniach organizowanych przez Sąd na wniosek Rady Ławniczej. Ławnicy obecnie za dzień uczestnictwa w sesjach oraz za narady nad wyrokiem otrzymują rekompensatę, nie otrzymują takiej rekompensaty za czytanie akt i szkolenia. W celu przygotowania się do narady nad wyrokiem ławnikom powinno się umożliwić zapoznanie się z całym materiałem dowodowym w celu dokonania analizy całej sprawy, co jest czasochłonne. Obecnie nie ma wydzielonych pomieszczeń, w których ławnicy mogliby się zapoznać z w/w materiałami.

Rekompensata powinna należeć się za udział w szkoleniach, które podnoszą wiedzę prawniczą z zakresu orzekanych spraw oraz na bieżąco aktualizują zmiany w przepisach. Obecnie obowiązujące uregulowania nie korespondują bowiem ze stanem prawnym, regulującym kompetencje ławników. Zasiadając w składzie sądu, ławnicy korzystają przecież z tych samych praw co sędzia zawodowy, z wyjątkiem prawa do przewodniczenia na rozprawie i naradzie oraz wykonywania czynności sędziego poza rozprawą (art. 169 § 2 p.u.s.p.). W szczególności ławnik ma równy głos we wszystkich kwestiach, które sąd rozstrzyga w toku procesu i o których musi orzec w wyroku. W celu zapewnienia realizacji tego prawa uczestniczący w rozpoznawaniu sprawy ławnik, tak jak sędzia, powinien mieć także dostęp do wszystkich przeprowadzanych w sprawie dowodów, również tych, które są objęte klauzulą tajności z uwagi na ochronę informacji niejawnych, bez konieczności przeprowadzenia postępowania sprawdzającego (art. 34 ust. 10 pkt 15 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 632)). Reasumując należy podkreślić, że nadal problemem jest niska stawka za sesję, która nie rekompensuje pracy wniesionej przez ławnika w rozpoznaniu i rozstrzygnięciu sprawy.

3. Postulujemy dokonanie odpowiednich zmian w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2514 z późn. zm.) w ten sposób, aby zobowiązać Prezesów Sądów do organizacji cyklicznych **obowiązkowych szkoleń** dla ławników z wypłaceniem gratyfikacji za utracone zarobki. Obecna jakość oraz częstotliwość szkoleń nie odpowiada oczekiwaniom ławników - obecność na szkoleniach jest znikoma, co jest efektem zapisów w zaproszeniach kierowanych do ławników iż obecność zainteresowanych nie jest obowiązkowa. Należy zaznaczyć, że takie zaproszenia sygnuje swoim podpisem kierownictwo sądów. Czyżby istniała w tym zakresie rozbieżność interesów? Oczekujemy w tym zakresie na wprowadzenie takich rozwiązań jakie występują w krajach Unii Europejskiej.
4. Postulujemy uzupełnienie kryteriów wymagań na stanowisku ławnika, opisanych w przepisach art. 158 i 159 ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych o takie zapisy, które zagwarantują ich apolityczność oraz podległość formalną.
5. Postulujemy rozszerzenie wskazanego w art. 162 p.u.s.p. katalogu podmiotów uprawnionych do zgłaszania kandydatów na ławników w ten sposób, by - oprócz prezesów właściwych sądów, stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, zarejestrowanych na podstawie przepisów prawa, z wyłączeniem partii politycznych, oraz co najmniej pięćdziesięciu obywateli mających czynne prawo wyborcze, zamieszkujących stale na terenie gminy dokonującej wyboru - **uzupełnić ten katalog o zapis**, zgodnie z którym związki zawodowe i stowarzyszenia będą mogły zgłaszać, swoich członków, działających społecznie, o nienagannej opinii.
6. Postulujemy, aby **sprecyzować jakie warunki zdrowotne musi spełniać kandydat na ławnika**. Obecnie brak kryteriów zdrowotnych jakim powinien odpowiadać kandydat na ławnika. Lekarze wystawiający zaświadczenia lekarskie o przydatności do pełnienia funkcji ławnika zgłaszają zastrzeżenia, iż nie posiadają w tym zakresie żadnych wytycznych.
7. Postulujemy o uzupełnienie Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18.06.2019 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych poprzez wprowadzenie zapisów gwarantujących, aby:
  - Każdej Radzie Ławniczej przydzielić adres poczty elektronicznej
  - Każdej Radzie Ławniczej przydzielić pomieszczenie służbowe wyposażone w podstawowy sprzęt biurowy (komputer, drukarka, materiały biurowe itp.) oraz niezbędne publikacje prawne.

8. Postulujemy przygotowanie przez Ministerstwo Sprawiedliwości nowych publikacji dotyczących pracy i obowiązków ławnika w celu udostępnienia ich ławnikom.
9. Ponadto postulujemy zniesienie ograniczenia wiekowego dla ławników, o którym mowa w art. 158 § 1 pkt 5 p.u.s.p., wynoszącego obecnie 70 lat pod warunkiem uzyskania zaświadczenia lekarskiego uprawniającego do pełnienia funkcji ławnika.
10. W zakresie poprawy sytuacji finansowej ławników postulujemy ponadto:
  - a) zwiększenie kwoty rekompensaty za udział ławników w orzekaniu albowiem w chwili obecnej rekompensata nie pokrywa w 100% utraconego wynagrodzenia w zakładzie pracy,
  - b) wprowadzenie dodatku do emerytury, po spełnieniu określonych warunków dla ławników (po określonej liczbie kadencji, itp.), według podobnych zasad, jak to jest w przypadku np. - strażaków i sołtysów.
11. W zakresie poprawy warunków pracy ławników, postulujemy o:
  - a) umożliwienie dostępu ławnikom do specjalistycznych programów prawnych; realizacja tego postulatu umożliwi ławnikom dotarcie do aktualnych przepisów prawnych niezbędnych w orzekaniu, co pozwoli na podniesienie prestiżu społecznego,
  - b) przydzielenie tóg ławnikom – do użytku indywidualnego. Obecnie funkcjonujące rozwiązanie jest nieetyczne, nieestetyczne, niehigieniczne i kosztowne w szczególności w okresie występowania epidemii, chorób zakaźnych np. grypy, podnosi koszty użytkowania w zakresie prania, uzupełniania braku guzików itp.. Szatnie o zbyt małym metrażu.
  - c) przydzielenie pomieszczenia socjalnego dla potrzeb ławniczych. Obecnie ławnicy zmuszeni są do spożywania posiłków na salach rozpraw. Lokale gastronomiczne w sądach są likwidowane ze względu na zbyt duże koszty utrzymania.
12. Wnosimy o obligatoryjny przydział pomieszczeń z odpowiednim wyposażeniem technicznym wszystkim Radom Ławniczym. Obecnie większość Rad Ławniczych nie posiada takich pomieszczeń, brakuje uregulowań dotyczących przydziału materiałów biurowych.
13. Wnosimy o uregulowanie zagadnienia dotyczącego udziału ławników w rozprawach, uregulowanego w art.170 § 1 p.u.s.p. Liczba dni rozpraw, w których może uczestniczyć w ciągu roku ławnik, jest ograniczona do 12. Regulacja ta nie do końca porządkuje przydział spraw ławnikom, gdyż tylko z ważnych przyczyn prezes sądu może bowiem tę liczbę poszczególnym ławnikom zwiększyć. Przepis ten, w praktyce jest martwy.
14. W zakresie Stowarzyszenia Ławników Polskich, wnosimy o przydzielenie pomieszczeń na działalność Stowarzyszenia. Dotyczy to SLP w Warszawie i jego Oddziałów. Stowarzyszenie jest reprezentantem samorządu ławniczego. Ponadto zasadne jest uregulowanie udziału Stowarzyszenia w procesach legislacyjnych. W ramach demokratycznego państwa ławnicy powinni, w sposób zorganizowany i unormowany mieć prawo do uczestniczenia w sprawach dotyczących uzgadniania zmian legislacyjnych związanych z instytucją ławnika.